

Nr 126.

Av herr **Hellberg**, om ändring i lönestaten för vissa vaktmästare vid kungl. biblioteket.

Allt sedan kungl. bibliotekets nuvarande byggnad år 1878 togs i begärande, hava i byggnadens källarvåning bostadslägenheter varit upplåtna dels åt bibliotekets förste vaktmästare, dels åt den bland de övriga vaktmästarne, som haft uppdraget att sköta värmeledningen. Efter framställning av dåvarande kungl. bibliotekarien Klemming hos Kungl. Maj:t om behovet av den då ej färdiga biblioteksbyggnadens uppeldning och anställande av en person för värmeledningens skötande, hade Kungl. Maj:t nämligen genom beslut den 30 december 1876 medgivit, att bostad åt en eldare finge inredas i bibliotekshusets källarvåning, varefter en dylik eldare antogs med kontrakt mot åtnjutande av bostad, vedbrand och 800 kronor i årlig avlöning. Då i den för kungl. biblioteket den 1 juni 1877 fastställda avlöningsstaten ingen särskild eldarebefattning blivit upptagen, antogs den genom kontrakt anställda fr. o. m. 1878 års början till vaktmästare, varigenom han kom att åtnjuta ett lönebelopp lika med det i kontraktet fastställda, mot skyldighet att bestrida de med eldarebefattningen förenade göromål. Då vidare ingen föreskrift i den fastställda staten givits beträffande vaktmästares bostadsförmåner, fick samme eldare efter anställningen på stat behålla den honom genom kontrakt tillförsäkrade rätten till sådan förmån, och samma förhållande iaktogs, då den nuvarande eldaren år 1894 antogs. Den samtidigt inrättade andra vaktmästarebostaden uppläts åt ännu en vaktmästare från 1878 års början utan att någon minskning gjordes i hans övriga löneförmåner.

De nu omförmälda åtgärderna hade aldrig föranlett någon anmärkning, men överbibliotekarien ansåg sig år 1907, då dåvarande förste vaktmästaren efter uppnådd pensionsålder skulle avgå, böra hos Kungl. Maj:t

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 4 saml. 46 häft. (Nr 126—127). 1

utverka godkännande av ett fortsatt tilläpande av hittills följt förfaringssätt. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 26 november 1906 hemställde han alltså, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för att åt förste vaktmästaren i kungl. biblioteket samt åt den av de övriga vaktmästarne därstädes, som hade att sköta värmeledningen, måtte tillerkännas rätt att utan avdrag å den fasta lönen åtnjuta fri bostad inom biblioteksbyggnaden jämte fri vedbrand och elektriskt lyse mot skyldighet att utöva tillsynen och bevakningen inom byggnaden samt utföra övriga portvaktssysslor. Till stöd för denna ansökan anförde han huvudsakligen, att behovet av bostad inom biblioteksbyggnaden för den vaktmästare, som hade att ombesörja byggnadens uppvärmning, syntes honom självfallet, enär denne vaktmästares arbete fortginge långt fram på kvällarne och vintertiden måste påbörjas redan omkring kl. 4 om morgnarne; att för byggnadens övervakande och tillsynen inom densamma samt för eldsolyckas avvärjande en person ständigt måste vara till hands; att en persons närvaro likaledes krävdes för de elektriska huvudledningarnas avstängande efter slutat arbete liksom även för kontrollen över ytterportarnes stängning och för tillsynen av de talrika brandörrarne; att med hänsyn till biblioteksbyggnadens isolerade läge en ständig vaktpersonal på stället vore av synnerlig vikt, samt att, då det icke rimligtvis kunde begäras av *en* person, att han skulle vara tillstädes dag och natt hela året om, sagda bevakningsgöromål borde vara fördelade på två personer, mot åtnjutande i ersättning för härav förorsakat ökat arbete av fri bostad jämte fri vedbrand och elektriskt lyse, varvid beträffande de sistnämnda förmånerna anfördes, att fri vedbrand i allmänhet vore förenad med bostadsförmånen och att elektrisk belysning i vaktmästarebostäderna vore en väsentlig betingelse för eldsäkerheten inom byggnaden.

Sedan statskontoret efter erhållen remiss därom anført — med erinran att i kungl. bibliotekets stat icke återfunnes föreskrift därom, att minskning å lönen skulle äga rum för vaktmästare, som i sådan egenskap åtnjote fri bostad — att den förmån av fri bostad, vedbrand och belysning, varom här vore fråga, måste anses utgöra särskild ersättning för den oavbrutna tillsyn över kungl. bibliotekets lokaler, som två av institutionens vaktmästare åtagit sig utöver vanliga vaktmästaregöromål, samt att överbibliotekaren otvivelaktigt ägde rätt att för ändamålet disponera de ifrågasvarande bostadslokalerna på sätt honom syntes vara för institutionens vård verksamast, beslöt Kungl. Maj:t den 14 december 1906, att överbibliotekariens framställning icke föranledde någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Detta beslut har synts överbibliotekarien innebära ett godkännande icke blott av det hittills tillämpade förfaringssättet, utan även av den uppfattning, som statskontoret uttalat om att de ifrågavarande förmånerna vore att betrakta såsom särskild ersättning för vissa vaktmästaregöromål utöver de vanliga.

I för kungl. biblioteket nu gällande instruktion av den 30 december 1910 föreskrives i § 10, att »två vaktmästare, bland dem eldaren, skola hava sin bostad i kungl. bibliotekets byggnad och besörja lokalernas bevakning och övriga portvaktssysslor». Härmed har alltså bostadsförmånen blivit förvandlad till en skyldighet och ställts i förbindelse med utförandet av vissa göromål.

Genom utslag den 26 januari 1914 har kungl. kammarrätten fastställt en i kammarrättens revisionsavdelning framställd anmärkning efter granskning av kungl. bibliotekets räkenskap för år 1912, att de två vaktmästare, som enligt § 10 i nämnda instruktion skola hava sin bostad i kungl. bibliotekets byggnad, vardera uppburit i ortstillägg 150 kronor samt lönen oavkortad. Till stöd för denna anmärknings riktighet har åberopats en i kungl. bibliotekets nu gällande stat, fastställd den 11 juni 1909, vidfogad anmärkning av lydelse: Därest vaktmästare i sådan egenkap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå, ävensom å lönen avdragas 100 kronor årligen.

Över detta utslag har riksbibliotekarien den 21 april 1914 hos Kungl. Maj:t anfört besvär och därvid i huvudsak anfört, att det synts honom uppenbart att orden »i sådan egenkap», ingående i nyss återgivna anmärkning, avse, att den vaktmästare, som åtnjuter bostadsförmån utan att vara ålagd någon annan tjänstgöring än den för vaktmästare i allmänhet förekommande, skall vara underkastad nämnda avdrag, varemot sådant avdrag icke skall drabba den, som i annan egenkap fått fri bostad sig upplåten eller blivit ålagd att begagna sig av därför afsedd lägenhet. Då det sistnämnda vore fallet med de båda vaktmästare, vilka i kungl. biblioteket hava att bestrida eldare- och portvaktssysslor, hade riksbibliotekarien ansett sig såväl berättigad som förpliktigad att förfara som skett vid utanordnandet av dem tillkommande lönebelopp, och hade han styrkts i sin uppfattning att han riktigt tolkat gällande bestämmelser, då hans åtgärder varken för året 1910 eller 1911, under vilka den nya staten för kungl. biblioteket varit gällande, ådragit honom någon anmärkning från kammarrättens sida.

Av den förebragta utredningen torde ha framgått, att de vaktmästare, som enligt gällande instruktion äro ålagda att hava sin bostad inom kungl. bibliotekets byggnad, *utöver* sina ordinarie tjänsteäligganden fullgöra vissa andra, som framför allt avse byggnadens och de däruti inslutna samlingarnas bevakande mot eldsolycka och annan skadegörelse. I den kungl. propositionen vid 1909 års riksdag angående ny stat för kungl. biblioteket, uttalar också dåvarande chefen för kungl. ecklesiastikdepartementet att, »därest vaktmästare för uppdrag vid sidan av sin tjänst åtnjuter fri bostad, bör detta naturligtvis ej föranleda avdrag å hans kontanta löneförmåner», ett uttalande, som vid frågans avgörande icke synes hava vunnit nödigt beaktande. I ny stat för Nationalmuseum, fastställd den 10 juni 1912 stadgas däremot, att den förste vaktmästare, som tillika är portvakt, skall uppbära samma kontanta löneförmåner som övriga förste vaktmästare *jämte* åtnjutandet av fri bostad och bränsle, och den vaktmästare, som tillika är gårdskar, skall, så länge han har skyldighet att vara boende i nationalmuseibygnaden, uppbära samma kontanta löneförmåner *jämte* åtnjutandet av fri bostad och bränsle. Ett förtydligande av gällande bestämmelser i denna riktning synes därför vara af nöden även beträffande kungl. biblioteket. Och härtill må ytterligare anföras, att det synes synnerligen hårt, om de bägge nuvarande innehavarna av vaktmästarebefattningarna ifråga skulle för framtiden få vidkännas en för deras förhållanden avsevärd minskning i en löneinkomst, som de under en lång och oförvitlig tjänstgöring trott sig vara berättigade att uppbära. Vad särskilt eldaren beträffar, så är hans lön även utan avdrag lägre än den, som betingas för liknande befattning i såväl enskild som kommunal tjänst, och fri bostad torde alltid vara förenad med befattning av sådant slag. Man kan därför befara allvarliga svårigheter för tjänstens besättande med kompetent person i händelse av inträffad ledighet, svårigheter, som givetvis skola ökas, om löneförmånerna minskas. Härtill kommer angelägenheten av att bereda en någorlunda betryggad ställning åt personer, åt vilka är anförtrodd den närmaste tillsynen över lokaler, i vilka statens dyrbara, till stor del oersättliga samlingar äro förvarade, personer, på vilkas pålitlighet och ordningssinne måste ställas de högsta anspråk. Därför synes icke blott rätt utan även billighet kunna åberopas för bifall till att den i kungl. bibliotekets stat intagna bestämmelsen, att till vaktmästare, som i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, ortstillägg icke skall utgå ävensom att å lönen avdragas 100 kronor årligen, måtte förklaras icke avse de två vaktmästare, bland dem eldaren,

som enligt kungl. bibliotekets instruktion skola hava sin bostad i bibliotekets byggnad och besörja lokalernas bevakning och öriga portvaktsysslor.

På grund av vad som sålunda blivit anført, hemställes,

att riksdagen ville besluta sådan ändring i kungl. bibliotekets stat, att de vaktmästare i kungl. biblioteket, som hava att förrätta eldare och portvaktssysslor och i sådan egenskap äro ålagda att hava sin bostad i biblioteksbyggnaden, måtte få åtnjuta fri bostad samt bränsle och lyse utan avdrag å övriga förmåner.

Stockholm den 29 maj 1914.

E. F. Hellberg i Lycksele.
